

*13.01.2015 року виповнюється 75 років від дня народження та 50 років науково-педагогічної і громадської діяльності видатного вченого-правознавця, талановитого педагога, доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії наук України, президента Національної академії правових наук України, ректора Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державних премій України, державного радника юстиції 1-го класу, Героя України **Василя Яковича Тація.***

Постановою Кабінету Міністрів України від 29.05.2001 року № 582 у м. Києві було створено Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності, який увійшов до складу Академії правових наук. Із цього часу Інститут активно займається проведенням наукових досліджень в сфері інтелектуальної власності, бере активну участь у розробці проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань інтелектуальної власності, готує науково-правові та судово-експертні висновки з питань інтелектуальної власності, провадить спеціальні дослідження, опікується питаннями оцінки нематеріальних активів, правової охорони й захисту прав інтелектуальної власності. Інститут став провідною науково-експертною організацією на теренах національної системи інтелектуальної власності.

І все це відбулося завдяки вірі у майбутню справу щодо забезпечення сфери інтелектуальної власності якісною правовою наукою однієї людини — **Василя Яковича Тація.** Адже саме завдяки його рішенням та діям, що були зроблені спільно із фахівцями та однодумцями й було започатковано діяльність фахової наукової інституції, яка нині сприймається як невід'ємна складова Національної академії правових наук України.

Загальновідомо, що ефективна, дієздатна система інтелектуальної власності забезпечує і стимулює економічне, соціальне та культурне зростання будь-якої країни. Від того, наскільки вагомим є інтелектуальний потенціал суспільства і рівень його культурного розвитку, залежить, в кінцевому рахунку, й успіх вирішення поставлених перед ним економічних проблем. Своєю чергою, наука, культура і техніка можуть динамічно розвиватися лише за наявності відповідних умов (включаючи необхідні правові передумови), адекватних наявному стану суспільно-економічних відносин. Суттєве місце у цьому процесі має відводитися й юридичній науці, адже саме вона виступає підґрунтям для розробки якісного правового інструментарію, завдяки якому забезпечується кваліфіковане безперебійне функціонування національної системи інтелектуальної власності.

Ефективна, дієздатна система інтелектуальної власності може стимулювати залучення інвестицій, проведення НДДКР, а також пов'язані з цим види діяльності зі створення нових товарів і послуг. Паралельно з цим виникає цілком вимірний обсяг розповсюджуваних нових знань, які, своєю

чергою, розвивають творчі здібності особистості в суспільстві та потенціал суспільства загалом. Результатом є циклічність процесу обміну та використання нових і цінніших знань, які, врешті-решт, є корисними для кожного члена суспільства. І саме у цьому полягають потенційні можливості та дієвість інтелектуальної власності.

В сучасних умовах стрімкого розвитку нових технологій виникають нові режими охорони інтелектуальної власності, які потребують всебічного дослідження. Технологічна революція, що котиться світом, торкнулася багатьох галузей, біомедичних досліджень і розробки нових ліків, цифрових технологій, високоефективних матеріалів, штучного інтелекту, а також віртуального маркетингу в кіберпросторі. Пошуки нових форм охорони інтелектуальної власності для об'єктів біотехнологій, а також охорони інтелектуальної власності у кіберпросторі висунули багато проблем, які перебувають на стадії розв'язання світовою спільнотою. Такі проблеми стоять і перед національною правовою наукою також.

Поряд із цим інтелектуальна власність значно впливає на вартісну оцінку й кількісну характеристику людського капіталу, на темпи й спрямованість технологічних змін. Недаремно система інтелектуальної власності сьогодні сприймається як один з найважливіших компонентів інституціональної інфраструктури, які сприяють одержанню приватних інвестицій для науково-дослідних робіт, особливо у промисловості та науці. Сьогодні розвинені країни, а тим більше країни, що розвиваються, приділяють значну увагу розробці власних стратегій розвитку інтелектуальної власності, аби «не вилетіти з об'єми інтелектуально розвинених країн». Адже сегмент інтелектуальної власності характеризує країни як перспективні щодо розвитку власних інновацій.

Існують нині вже й переконливі аргументи на користь того, що охорона інтелектуальної власності не лише відіграє каталітичну роль у стимулюванні НДДКР, але забезпечує потенційну можливість вносити позитивний вклад у зусилля країни з залучення іноземних інвестицій, стимулювання закордонної торгівлі та формування необхідних умов для передачі технологій. Поєднання цих факторів сприяє створенню більшого потенціалу для зростання економіки. Прикладом чого можуть бути країни різних формацій та укладів — від США та Японії до Фінляндії та Ісландії.

Враховуючи зазначене, Україна має брати приклад з провідних країн світу, в яких інтелектуальна власність перетворилася в один зі звичайних важелів регулювання бізнесу. Її суттєва роль у цьому процесі належить національній академічній правовій науці, яка більше 20 років розвивається під керівництвом В. Я. Тація — президента Національної академії правових наук України, ректора Харківського національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

В. Я. Тацій народився у м. Полтава, в сім'ї службовців. Почав свою трудову діяльність у 1957 році токарем Полтавського паровозного депо. Після закінчення Харківського юридичного інституту займав посади помічника прокурора району і прокурора відділу з нагляду за розглядом у судах кримінальних справ у Полтавській обласній прокуратурі.

З 1966 року життя і діяльність В. Я. Тація пов'язані з Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого (раніше — Харківський юридичний інститут): аспірант, старший викладач, доцент, заступник дека-

на денного факультету, проректор з наукової роботи, з липня 1987 року і до нині — ректор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого і водночас (з 1991 року) завідувач кафедри кримінального права університету.

У 1970 році ювіляр захистив кандидатську дисертацію, у 1973 році йому присвоєно вчене звання доцента. У 1984 році відбувся захист докторської дисертації на тему «Проблеми відповідальності за господарські злочини: об'єкт та система». У 1985 році йому присвоєно вчене звання професора.

В. Я. Тацій — автор понад 500 наукових праць, зокрема й близько 50 монографій, навчальних посібників та підручників, що стали значним внеском у розвиток юридичної науки. Напрями його наукової діяльності на сучасному етапі — кримінальне право, проблеми теорії держави і права, конституційне право. Талановитий науковець, творчо обдарована особистість, В. Я. Тацій досліджує широке коло кримінально-правових проблем: об'єкта, предмета та суб'єкта злочину, систематизації злочинів; кримінальної відповідальності за злочини проти особи, злочини проти держави, господарські злочини, злочини проти довкілля тощо. Зокрема, В. Я. Тацій розвинув наукове вчення про суспільні відносини як об'єкт злочину, його заслугою є проведення чіткої класифікації об'єктів злочинів. Проектуючи створене та розвинуте ним загальне вчення про об'єкт злочину на систему господарських злочинів, В. Я. Тацій дав визначення родового об'єкта цих злочинів, яке не втратило своєї актуальності навіть після тих істотних змін, які відбулися в економічній системі країни та її внутрішній структурі.

Проводячи наукові дослідження з кримінального права, формулюючи пропозиції удосконалення чинного законодавства, В. Я. Тацій завжди керувався принципами верховенства права, законності, гуманізму, демократизму. Науковий доробок В. Я. Тація істотно впливає на правильне застосування чинного законодавства в кримінальному судочинстві, охороні прав та інтересів людини як головної цінності нашого суспільства.

Сфера наукової діяльності В. Я. Тація охоплює також низку актуальних напрямів сучасного правознавства. Він підготував багато наукових праць, присвячених методології правової науки, методології порівняльно-правових досліджень і, що важливо, методології правозастосування. Для національної галузі права інтелектуальної власності ці ідеї відіграють істотне значення.

В. Я. Тацій активно розробляє теорію правової держави та напрями її формування в Україні, що знайшло своє відображення не тільки в його публікаціях, а й у Конституції України, проєкті судово-правової реформи, законодавчих актах. Один із напрямів наукової діяльності В. Я. Тація — проблеми конституційного права. Вчений всебічно обґрунтував пропозиції щодо структури парламенту, принципів організації законопроектного процесу, правової природи та ієрархії правових актів, які приймаються різними суб'єктами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, що матеріалізувалося у відповідних законопроектах.

В. Я. Тацій — визнаний організатор вищої юридичної освіти в Україні, який зробив значний внесок в організацію діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, у створення належних умов для проведення навчального процесу, праці та відпочинку студентів, професорів, викладачів та співробітників. Сьогодні це провідний юридичний вуз України, який готує висококваліфіковані кадри для різних сфер юридичної

практики. Університет здійснює значну науково-дослідну роботу, робить вагомий внесок у розбудову правової держави України, має могутній науково-педагогічний потенціал, сучасну матеріальну базу.

В. Я. Тацій зробив значний особистий внесок в оновлення усієї системи юридичної освіти України, в удосконалення її змісту, покращення наукової організації і методичного забезпечення навчального процесу, розширення передових методів навчання, поглиблення інтеграції освіти, науки і юридичної практики.

Талановитий педагог, блискучий лектор... Він веде значну роботу з підготовки науково-педагогічних кадрів. Під його керівництвом розпочали свій шлях у науку чимало кандидатів і докторів юридичних наук. Багато років ювіляр очолював Експертну раду з юридичних наук при Міністерстві освіти і науки України, був членом Вищої атестаційної комісії України.

З 1993 року В. Я. Тацій — президент та дійсний член (академік) Національної академії правових наук України — вищої галузевої самоврядної наукової установи України в галузі держави і права, створеної за його ініціативою і безпосередньою активною участю. Академія є визнаним в Україні та далеко за її межами науковим юридичним центром. Вона здійснює діяльність з консолідації інтелектуального потенціалу учених-юристів України, організації та проведення фундаментальних і прикладних досліджень у галузі держави і права, координації наукової роботи, сприянню інтеграції академічної і вузівської науки, узагальненню європейського і світового досвіду правового регулювання суспільних відносин. Академія робить значний внесок у наукове обґрунтування правотворчої роботи Верховної Ради України, органів державної виконавчої влади та правоохоронних органів.

У 1997 році обраний дійсним членом (академіком) Національної академії наук України (відділення історії, філософії та права).

В. Я. Тацій проводить значну громадську роботу, є членом низки президентських та урядових комісій, громадських організацій, зокрема Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, Науково-методичної ради при Генеральній прокуратурі України, Консультативно-експертної ради при МВС України, Науково-експертної ради СБУ, Президії НАН України, Міжвідомчої ради з координації фундаментальних досліджень, Бюро Ради Північно-Східного наукового центру НАН і МОН України, Ради Союзу юристів України, Координаційної ради Міжнародного союзу юристів, Міжнародної асоціації законодавства, Міжнародної асоціації юридичної методології, Ради директорів Європейської організації публічного права, Міжнародної асоціації кримінального права, головою ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права», віце-президентом Співки ректорів вищих навчальних закладів України тощо.

Як член Конституційної комісії він брав участь у розробці проекту Конституції України 1996 року, був головою робочої групи Кабінету Міністрів з розробки Кримінального кодексу України 2001 року; очолював урядову делегацію України на Дипломатичній конференції повноважних представників держав під егідою ООН зі створення Міжнародного Кримінального Суду; брав участь у розробці проекту Статуту Міжнародного Кримінального Суду й у підготовці багатьох інших законопроектів.

Активну участь В. Я. Тацій брав у діяльності Конституційної Асамблеї. Комісією з питань правоохоронної діяльності під його керівництвом було

здійснено велику роботу: проаналізовано конституції інших країн, надані пропозиції щодо Концепції внесення змін до Конституції України, підготовлено проекти окремих розділів «Прокуратура», «Конституційний Суд України», запропоновано нові розділи Конституції України — «Органи охорони Конституції та державного контролю» та ін.

Значну увагу В. Я. Тацій приділяє харківській громаді, беручи активну участь в її житті не лише як керівник потужних навчального та наукового закладів, а і як член виконавчого комітету Харківської міської ради, Харківського регіонального комітету з економічних реформ Харківської облдержадміністрації, перший заступник голови Координаційної ради з розроблення та реалізації проекту «Технополіс «П'ятихатки», член Харківської регіональної Ради, Харківської науково-координаційної ради тощо. Виважені погляди, професійне юридичне мислення, вміння переконливо відстоювати свою позицію, чуйність та доброзичливість В. Я. Тація завжди допомагають керівництву міста та області вирішувати складні питання життєдіяльності м. Харкова та його мешканців, є зразковим прикладом самовідданої праці в ім'я процвітання рідного міста.

Завдяки діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та Національної академії правових наук України, м. Харків набуло статусу провідного юридичного центру України. Зусиллями В. Я. Тація перетворюється центр Харкова. За його ініціативи в Харкові був збудований Палац студентів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого — архітектурне диво, обладнане за останнім словом техніки. Група архітекторів та будівників під керівництвом В. Я. Тація, що створила цей комплекс, відзначена Державною премією України в галузі архітектури. Палац студентів став традиційним місцем проведення міських та обласних ділових заходів, святкових урочистостей та концертів для м. Харкова й усієї Слобожанщини. Триває робота з будівництва нового корпусу наукової бібліотеки вишу — 10-поверхової будівлі загальною площею понад 16 тис. м². Комплекс буде ресурс-центром, який акумулюватиме вітчизняні та зарубіжні книжкові й електронні видання з права.

Не обходить увагою В. Я. Тацій і рідне місто — Полтаву. У 2002 році з метою забезпечення юридичними кадрами полтавського та суміжних регіонів було створено Полтавський юридичний факультет (сьогодні — Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого). Інститут має сучасну матеріальну базу, яка складається з навчальних корпусів, бібліотеки, спортивного комплексу з басейном, їдальні, студентського готелю тощо. Навчальний комплекс Полтавського юридичного інституту — це унікальна споруда, яка входить в п'ятірку найкращих будівель Східного регіону.

В. Я. Тацій опікується сучасними проблемами дитинства, сирітства, соціальної незахищеності, сімейного неблагополуччя. За його активної участі на Харківщині розпочався рух меценатської підтримки дитячих навчальних закладів для дітей-сиріт. Він став ініціатором створення в 1997 році Харківського обласного вищого гуманітарного училища для дітей-сиріт і дітей з неблагополучних і соціально незахищених родин.

В. Я. Тацій є головним редактором збірника наукових статей «Вісник Національної академії правових наук України», відповідальним редактором збірника наукових праць «Проблеми законності», головою наукової ради

журналу «Право України», головним редактором електронного видання «Вісник Асоціації кримінального права України», головою редакційної ради газети «Vivat Lex», членом редакційних колегій та наукових рад цілої низки видань.

В. Я. Тацій — почесний доктор Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка, Харківського національного університету внутрішніх справ, Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, заслужений професор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, почесний академік Острозького академічного братства, почесний академік спільноти академіків Харківського національного технічного університету сільського господарства імені П. Василенка, почесний професор Дніпропетровського університету імені А. Нобеля та ін.

За вагомими заслугами перед наукою і державою В. Я. Тацій удостоєний звання Героя України з врученням ордена Держави, відзначений багатьма державними нагородами: орденами князя Ярослава Мудрого V, IV і III ступенів, орденом «За заслуги» II і I ступенів, Почесними грамотами Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, орденом «Знак Пошани», двома медалями. Заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі архітектури та Державної премії України у галузі науки і техніки, Премії імені В. Вернадського, Премії імені Ярослава Мудрого, Премії «Феміда-99». Має низку відомчих, громадських, церковних нагород та урядові нагороди інших держав. Державний радник юстиції I класу.

Почесний громадянин Харківської області, міст Полтави та Харкова.